

Borislav Bijelić, Đakovo u prijedlozima i projektima željezničkih pruga do 1914. godine

Muzej Đakovštine, Đakovo i HŽ Zagreb
Đakovo, 2004.

U hrvatskoj historiografskoj produkciji zavičajne knjige nisu novina. Sve se češće pojavljuju knjige u kojima je istraživačka tema gospodarska povijest. Međutim, djela na tu temu još uvijek nisu u hrvatskoj historiografiji dovoljno zastupljena i obrađena. Ponajviše stoga jer monografije i djela posvećena gospodarskoj povijesti hrvatska historiografija ne prepoznaje i neopravdano svrstava u djela zavičajnih povjesnica koja svojim relativno uskim temama (obrt, trgovina, industrija, suhozemni i vodeni promet i drugo) ne teže cjelovitosti.

Da i zavičajna povijest na temu jedne gospodarske grane – suhozemnog prometa – može biti hvale vrijedan istraživački i izdavački pothvat svjedoči knjiga gornjega naslova. Metodološki je zamišljena i pripremljena temeljito i sveobuhvatno u skladu s načelima suvremene povijesne znanosti. Knjiga Borislava Bijelića, povjesničara, dugogodišnjeg kustosa, a odnedavna i ravnatelja Muzeja Đakovštine u Đakovu, vrlo je precizna sinteza koja zorno pokazuje mukotrpan put malog slavonskog gradića u ostvarenju izgradnje željezničke pruge.

U PREDGOVORU (7-9) autor ukratko iznosi razloge bavljenja željezničkom problematikom vezanom za grad Đakovo. Upoznaje čitatelje da je knjiga sinteza objavljenih članaka *Đakovo u projektima željezničkih pruga – s posebnim osvrtom na izgradnju pruge Osijek – Đakovo – Vrpolje i Od iluzije do zbilje i nazad: Nikad realizirani projekt gradnje vicinalne željeznice Našice – Đakovo* te rezultat novih višegodišnjih istraživanja neobjavljenih arhivskih vrela.

U kraćem UVODU (11-18) autor je, na temelju objavljene literature hrvatskih eminentnih historiografa koji su se bavili tom problematikom, iznio strategiju izgradnje željezničkih pruga u Kraljevini Hrvatskoj, Slavoniji i Dalmaciji do Prvog svjetskoga rata.

Središnji dio knjige (19-116), koji je i najopsežniji, autor je podijelio na tri dijela.

I. dio naslovio je ĐAKOVO U PRIJEDLOZIMA I PROJEKTIMA IZGRADNJE ŽELJEZNIČKIH PRUGA DO 1894. GODINE i, sukladno naslovu, obradio gotovo sve prijedloge i projekte vezane za Đakovo i njegovo povezivanje mogućim željezničkim prugama kojima je ishodišna točka do Austro-Ugarske nagodbe (1867.) Beč, a od godine potom Budimpešta. Iznio je i prijedloge za umreženje u dionice budućih (ostvarenih i neostvarenih) željezničkih pruga u Slavoniji, tj. u Hrvatskoj.

II. dio VICILNA ŽELJEZNICA OSIJEK – ĐAKOVO – VRPOLJE autor je podijelio na tri poglavlja. U 1. je opisao *Pripreme za gradnju pruge* koje su zbog mnogih gospodarskih i političkih (ne)prilika trajale gotovo 35 godina od izgradnje prve željezničke pruge u Slavoniji. (Pruga Budimpešta – Villany – Osijek – Dalj – Subotica – Budimpešta puštena u promet krajem 1870.) U tom razdoblju priprema autor je istražio dva prijedloga izgradnje pruge te opisao neslaganja ne samo unutar tadašnjih slavonskih političkih i gospodarskih krugova nego različitosti mišljenja i interesa članova odbora – predstavnika pojedinih sela Čepina, Vladislavaca, Vuke, Koprivne, Semeljaca, Širokog Polja, Kešinaca, Mrzovića, Vučevaca i Forkuševaca. I u 2. poglavlju pod naslovom *Tijekom gradnje* autor je, kao i u prvom, u prvi plan stavio goleme probleme financijske prirode koji su uz dugo traženje koncesijske dozvole otežavali gradnju, a kada je do nje došlo 1905. slijedile su i prve reakcije. Njih je autor opisao u 3. poglavlju naslovivši ga *Puštanje pruge u promet i prve reakcije*. Tu je autor jednostavnim i lako čitljivim stilom citirajući članke onodobnih novina, poput “Vjesnika županije Virovitičke” i “Narodne obrane”, knjizi udahnuo duh vremena sa zgodama i nezgodama na relaciji Osijek – Đakovo i slično.

U posljednjem dijelu knjige, kako i naslov slovi, autor je opisao – u obliku prijedloga i projekata – NIKADA REALIZIRANI PROJEKT GRADNJE VICINALNE ŽELJEZNICE NAŠICE – ĐAKOVO i ponovo iznio uskogrudnost i veliku suprotnost interesa gospodarskih krugova pojedinih slavonskih gradova i sela koji su omogućili ostvarenje projekta gradnje te željezničke pruge.

Na relativno malom broju stranica prikazane su političke okolnosti te gospodarske i financijske poteškoće koje su se do Prvoga svjetskoga rata nametale zbog ovih ili onih (ne)prilika. Autor je u knjizi zanimljivo i dinamično opisao zalaganja tadašnjih istaknutih osoba poput đakovačko-bosanskog i srijemskog biskupa Josipa Jurja Strossmayera, kneza Schaumburg-Lippe, grofa Petra Pejačevića, grofa Julija Jankovića, Ljudevita Vukotinovića, đakovačkog zastupnika dr. Vladimira Prebega, dr. Antuna Švarcmajera, vlč. Matije Pavića i drugih za ostvarenje prijedloga i projekata pojedinih željezničkih pruga.

Zbog vrste sadržaja i načina pisanja knjiga je namijenjena široj čitalačkoj publici, no korištenje objavljene literature i neobjavljenog arhivskog gradiva uvrstile su je u nezaobilazno štivo stručne publike, posebice one koja se bavi gospodarskom povijesti, tj. suhozemnom prometnom politikom Slavonije, ali i šire.

Uz svako poglavlje autor je odabrao odgovarajuće fotografije, portrete i stare razglednice što zasigurno čitatelju osiguravaju zornu sliku onodobnih osoba, prilika i slično. Od velike su koristi karte i tabelarni iskaz gradnje postaja kao dodatak na kraju knjige. Kako je knjiga temeljena na znanstvenoj metodologiji suvremene historiografije i pisana razumljivim jezikom i stilom sigurno će dobiti zavidno mjesto u bibliografiji hrvatske gospodarske povijesti.

Zlata Živaković-Kerže